

Araştırma Makalesi / Research Article

MALVARLIĞINA KARŞI İŞLENEN SUÇLARIN SUÇ TEORİLERİNE GÖRE MEKANSAL ANALİZİ*

Spatial Analysis of Crimes Against Property
According to Crime Theories

Gönderim Tarihi / Received: 17.04.2020

Kabul Tarihi / Accepted: 16.10.2020

Doi: <https://doi.org/10.31795/baunsobed.721639>

Özlem DÜNDAR**1
C. Yenal KESBİÇ²

ÖZ: Toplumun can ve mal güvenliği açısından önemli bir tehlike unsuru olan suç toplumsal huzursuzluğa yol açmaktadır. Bu çalışmada malvarlığına karşı işlenen suçların mekansal bağımlılığının suç teorilerine göre analizinin yapılması amaçlanmaktadır. Malvarlığına karşı işlenen suçların mekansal bağımlılığı, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)'nin ikinci düzey istatistiki bölge birimleri sınıflandırmasına (İBBS2) göre mekansal panel veri analiziyle araştırılmıştır. Çalışmada hırsızlık, dolandırıcılık ve yağma suçları için 2008-2018 dönemine ait yıllık veri setinden yararlanılmış, mala zarar verme suçuna ait veri setinin 2013 yılından başlaması nedeniyle bu suç türü için 2013-2018 dönemi analiz edilmiştir. Ulaşılan ampirik bulgular, sınır komşuluğunun malvarlığına karşı işlenen suçları pozitif yönde etkilediğini göstermektedir. Bu durum toplum açısından büyük önem arz etmektedir. Bu nedenle analiz sonuçları suç teorileriyle ilişkilendirilmiş, malvarlığına karşı işlenen suçların ekonomik, sosyolojik ve psikolojik teorilerle ilişkili olduğu görülmüştür.

Anahtar kelimeler: Malvarlığına Karşı İşlenen Suçlar, Suç Teorileri, Mekansal Panel Veri Analizi.

* Bu çalışma Dündar, Ö. (2017) "Malvarlığına Karşı İşlenen Suçlar ile İşsizlik Arasındaki İlişkinin Mekansal Bağımlılığı: Türkiye Üzerine Bir Uygulama" başlıklı doktora tezinden oluşturulmuş, söz konusu tezdeki ekonometrik modellere ait veri seti güncellenerek analizler yeniden yapılmış, malvarlığına karşı suç türlerinden mala zarar verme suçuna ait tezde yer almayan ekonometrik modele bu çalışmada yer verilmiştir. Söz konusu çalışmanın yöntem kısmında TÜİK verilerinden yararlanılması nedeniyle çalışma etik kurul izni gerektirmeyen çalışmalar arasında yer almaktadır.

** Sorumlu Yazar / Corresponding Author

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Hitit Üniversitesi/İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi/Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü/İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Ana Bilim Dalı, ozlemdundar@hitit.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-3091-1433>

² Prof. Dr., Manisa Celal Bayar Üniversitesi/İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi/İktisat Bölümü/İktisat Teorisi Ana Bilim Dalı, c.yenalkesbic@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-8894-6439>

ABSTRACT: Crime, which is an important danger for the life and property safety of the society leads to social unrest. In this study it is aimed to analyze the spatial dependency of crimes against property according to crime theories. The spatial dependency of crimes against property, Turkish Statistical Institute (TSI) of according to NUTS2 (Nomenclature of Territorial Units for Statistics Second Level (26 subregions)) is investigated by the spatial panel data analysis. In the study the annual data set for the period 2008-2018 is used for theft, fraud and looting crimes, since the data set for damage to property started in 2013, the period 2013-2018 is analyzed for this crime type. Empirical findings reached show that the border neighborhood affects the crimes against property in positive direction. This situation is of great importance for the society. In this study the results of the analysis are associated with crime theories and it is seen that crimes against property are related to economic, sociological and psychological theories.

Keywords: Crimes Against Property, Crime Theories, Spatial Panel Data Analysis.

GİRİŞ

Suç biliminin temelinde insan ve toplum bulunur. Toplumsal yapı sosyal düzene dayanmaktadır. Sosyal düzenin bozulması durumunda sosyal düzeni bozan hareketler olarak ifade edilebilen suç olgusu ile karşılaşılır. Suç bilimciler tarafından suç bilimi ve suç ile ilgili yapılmış çok sayıda tanım bulunmaktadır. Bunlardan Edwin Sutherland ve Donald Cressey'in "suçun sosyal bir fenomen olarak kabul edildiği bilgi bütünüdür" şeklindeki suç bilimi tanımı ile suça yönelik Jerome Michael ve Mortimer Adler'in "ceza kanunu tarafından yasaklanan davranışlar" şeklindeki tanım, yaygın şekilde benimsenen tanımlardır (Garofalo, 1957; Siegel, 1989; Beirne ve Messerschmidt, 1991; Akıncı, 2002). Suç ve suçluluk durumu toplum açısından büyük önem oluşturmuş, bu kapsamda çeşitli bilim dalları tarafından araştırmalara konu olmuş, suçu oluşturan nedenler suç teorileri başlığı altında sınıflandırılmıştır.

Çalışmada öncelikle suçun nedenleri teorik olarak açıklanmakta, izleyen aşamada ekonometrik modele ait veri seti ve yöntem açıklanarak analiz sonuçlarına yer verilmekte, son olarak analizde ulaşılan sonuçlar suç teorileriyle ilişkilendirilmektedir. Böylece malvarlığına karşı işlenen suçların işlenme nedenleri tespit edilerek, söz konusu suç türlerinin işlenmesini önlemek amacıyla hangi teorilere yönelik çalışmaların yaygınlaştırılmasına önem verilmesi gerektiği ortaya çıkmış olacaktır. Bu çalışma konusuyla ilgili mekansal panel veri analizinin uygulandığı ve analiz sonuçlarının suç teorileriyle ilişkilendirildiği Türkiye üzerine çalışma olmaması nedeniyle çalışmanın literatüre katkısı olacağı düşünülmektedir.

SUÇ TEORİLERİ

Suç biliminde suçun nedenlerini ya da suçlu davranışını açıklamaya yönelik çeşitli teoriler mevcuttur. Söz konusu teorilerin çeşitli kaynaklardaki açıklanma şekilleri dikkate alındığında suç unsurunun altında yatan nedenlerin ağırlıklı olarak bireysel, biyolojik, psikolojik, sosyolojik ve ekonomik açıdan sınıflandırıldığı görülmüştür. Söz konusu teoriler, çalışmada ana hatlarıyla açıklanmaktadır.

Bireysel Teoriler

Çalışmada bireysel teoriler İçli (2007)'nin sınıflandırması temel alınarak; klasik, yeni/neo klasik, pozitif ve kartografik/coğrafi ekol şeklinde sınıflandırılmıştır.

Klasik ekol, 1789 Fransız İhtilali'ne kadar olan belirsiz, güvenilmeyen ve acımasız hukuk ve ceza adalet sistemine tepki olarak ortaya çıkmıştır. Klasik ekolün en önemli temsilcileri İtalyan Cesare Beccaria ve İngiliz Jeremy Bentham'dır. Beccaria, cezanın suçluya değil suça uygun olması gerektiğini savunmuştur. Bentham ise, faydacılığın faaliyetlerin mutluluk (haz ya da zevk) veya mutsuzluk (acı) getirme durumuna göre hesaplandığını, bireylerin rasyonel davranarak hazzı seçip cezadan kaçtığını öne sürmüştür. Bu durumda ceza, cezanın vereceği acı suçtan elde edilecek hazdan daha fazla olacak şekilde belirlenmelidir. Yeni (neo) klasik ekol, klasik ekolün belirlemiş olduğu cezaları fazla sert bulması nedeniyle yedi yaşın altındaki çocuklara ceza uygulanmaması, zihinsel engelli olmanın ceza sorumluluğunu ortadan kaldırması gibi bazı değişiklikler gerçekleştirmiştir (Adler vd., 1991; Hagan, 1991; İçli, 2007).

Pozitif ekolde klasik ekolün aksine cezanın suça değil suçluya uygun olduğu kabul edilir. Pozitivist kriminoloji okulunu, Lombroso en tanınmış öğrencileri Enrico Ferri ve Raffaele Garofalo ile birlikte geliştirmiştir. Lombroso'nun teorisine göre suç işlemede ağırlıklı olarak kalıtsal özellikler ile alkolizm, eğitimsizlik, sınırlı olma durumu, basın tarafından verilen suç olaylarını taklit etme gibi durumlar etkili olabilir. Ferri suçun toplum kaynaklı olacağını, toplumun da yasalarla suçluya karşı korunduğunu ileri sürmektedir. Garofalo ise, suçu anlamının tek yolunun suçun bilimsel yöntemler ile incelenmesi olduğunu savunmaktadır (Siegel, 1989; Adler vd., 1991; McCaghy vd., 2003; İçli, 2007).

Ekolojik ekol; coğrafi, kartografik ve istatistiksel ekol şeklinde tanımlanmıştır. Suç biliminde ilk sistematik ekoloji çalışmalarını gerçekleştiren Andre Michel Guerry ve Adolphe Quetelet suç istatistiklerinin yoksulluk, yaş, cinsiyet, ırk ve iklim ile ilişkilerini incelemişler, bireysel olarak suçluların değil toplumun suçlu davranışından sorumlu olduğu sonucuna ulaşmışlardır (Hagan, 1991; İçli, 2007).

Biyolojik Teoriler

Nietzel (1979)'e göre biyolojik teoriler; kişilerin fizyolojik, genetik ve yapısal farklılıklar nedeniyle suç işlemeye yatkın olduklarının ileri sürüldüğü teorilerdir. Biyolojik teoriler çalışmada çeşitli kaynaklara göre biyolojik teorilerin sınıflandırılma biçimi temel alınarak, daha genel bir sınıflandırma şeklinin ele alındığı beden yapısındaki farklılıklara dayanan teoriler ve genetik teoriler kapsamında değerlendirilmektedir (Akıncı, 2002).

Suçlu beden yapısındaki farklılıklara göre ele alan teorilere yönelik çalışmalar, İtalyan doktor Giambattista della Porta tarafından kurulan fizyonomi okulundaki çalışmalar ve Alman doktorlar Franz Joseph Gall ve Johann Kaspar Spurzheim tarafından ilk kez gerçekleştirilen prenoloji çalışmalarıdır. Fizyonomi insanların yüz görünümüne göre prenoloji ise, kafanın dış görünümüne göre suçlu davranışlarının tahmin edilmesine çalışan bilim dallarıdır. Genetik teoriler kapsamında ise; aileler, ikizler, kromozom bozuklukları, evlat edinme, beden tipleri ve beyin fonksiyonu bozuklukları ile ilgili yapılan çalışmalara yer verilmektedir (Adler vd., 1991; Demirbaş, 2014).

Psikolojik Teoriler

Çalışmada psikolojik teoriler Akıncı (2002)'ya göre psikanalitik teoriler, suçlu psikopatiye dayandıran görüş ve "özel düşünme modeli" kapsamında değerlendirilmektedir.

Psikanalitik teoriler, söz konusu teorilerin önde gelen savunucusu Sigmund Freud'un görüşlerine yer verilerek açıklanmıştır. Sigmund Freud'a göre insan benliği, id (alt benlik), ego (benlik) ve süper egodan (üst benlik) oluşmaktadır. Freud bireylerin hayvani hisleri, ani ve tepkisel arzuları ile bedensel zevklerini id (alt benlik); yönetici kişilik yönünü ego (benlik); ahlaki değerler ve vicdan gibi üst düzey değerlerini ise, süper ego (üst benlik) ile açıklamaktadır. Ego, id ile süper ego arasındaki dengeyi sağlamaktadır. Benlik alt benliği denetlemediğinde üst benlikte yapısal bozukluklar ve dengesiz bir kişilik oluşmakta, böylece suçlu davranışlar ortaya çıkmaktadır. Suçlu psikopatiye dayandıran görüş, sosyalleşmemiş ve davranışlarıyla toplumla sürekli çatışma halinde olan psikopat diye nitelenen bireyler kapsamında değerlendirilmektedir. Psikopatlar, suçluların küçük bir bölümünü oluşturmaktadır. Psikopatlığa suçlu bireyin ebeveynlerinin olmaması veya ebeveynlerince istenmeme durumu yol açmaktadır. Özel düşünme modeli ise, Yochelson ve Samenov (1976) tarafından ileri sürülen, suçluların kendilerine özgü, sorumluluk sahibi kişi ile sorumsuz kişi arasındaki davranış farklılığından oluşan özel bir düşünme modelleri olduğu görüşüne dayanmaktadır. Sorumluluk sahibi kişiler sorumluluk bilme, başkalarını düşünme ve çalışkan olma şeklinde davranışlarda bu-

lunurken, sorumsuz kişiler özel düşünme modeline uygun olarak başkalarını düşünmeme, işten kaçma, toplumun belirlemiş olduğu yasal sınırlamalara uymama yönünde davranışta bulunurlar. Özel düşünme modeline uygun davranan kişinin suç işlemesi kaçınılmaz olmaktadır (Haskell ve Yablonsky, 1983; Adler vd., 1991; Akıncı, 2002; Demirbaş, 2014).

Sosyolojik Teoriler

Sosyolojik teoriler Siegel (1989)'e göre; sosyal yapı, sosyal süreç ve sosyal çatışma teorileri olarak üç ana gruba ayrılmaktadır. Marksist temele dayanan sosyal çatışma teorileri, McCaghy vd. (2003), Hagan (1991) gibi çeşitli kaynaklarda ekonomik teoriler kapsamında ele alınması nedeniyle bu teorilere sosyolojik teoriler kapsamında yer verilmemiştir.

Sosyal yapı teorileri; fonksiyonalist, gerilim, alt kültür ve sosyal ekoloji teorileri olmak üzere dört alt gruba ayrılmaktadır. Fonksiyonalist teoriler kapsamında Emile Durkheim'ın görüşlerine yer verilmiştir. Durkheim suçu insan doğasının bir parçası olarak görmüş, suçun var olma nedeni olarak toplumun heterojen yapısı dolayısıyla toplumdaki bireylerin farklılıklarını ileri sürmüştür. Bu durumda toplumdaki bireyler birbirinden çok farklı olmaları nedeniyle ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla farklı yöntemler ve davranış biçimleri kullanmakta, böylece bazı bireyler suça yönelmektedir. Durkheim ayrıca basit toplumların gelişerek, kentleşmiş ve modern toplum haline gelmesiyle ortak normların yok olacağını, bir sektördeki bireylerin faaliyetleri ve beklentilerinin diğer sektördekilerle çatışacağını, bu durumda toplumda anomi oluşacağını ve sosyal düzenin bozulacağını öne sürmüştür. Durkheim'e göre suçun var olması ya da var olan suç oranının yükselmesi, sosyal yapının katı olmasını ve sosyal değişimin söz konusu olabileceğini göstermektedir (Siegel, 1989; Adler vd., 1991).

Gerilim teorisi kapsamında Robert King Merton'ın görüşlerine yer verilmektedir. Merton, toplumun sosyo-kültürel yapısında var olan iki önemli unsur vurgulamıştır. Bu unsurlardan birincisi, benimsenmesinde kültürün etkili olduğu istekler ve amaçlardır. İkincisi ise, kültürün belirlediği amaçlara ulaşmak için izlenecek yollardır. Bu yollar, kişinin davranışlarını düzenleyen normlar olan toplumdaki örf, adet ve kurumlardır. Buna göre söz konusu iki unsur arasında denge bulunmakta, denge bozulduğunda da toplumda anomi oluşmaktadır (Merton, 1968).

Alt kültür teorileri, alt tabaka içerisinde kabul edilen erkek çocukların suçluluk durumunu, özellikle de bluğ çağındaki olan çeteleri açıklayabilmek için geliştirilmiştir. Albert Cohen çalışmasında alt sınıfa dahil olan erkek çocukların ebeveynlerinin orta sınıf değerlerini bilmemeleri nedeniyle iletişim dü-

zeylerinin zayıf olduğunu, eğitimi önemsemediklerini ve tatmin duygusunu erteleyemediklerini, bu nedenle hayal kırıklığı ve gerilim yaşadıklarını ileri sürmüştür (Siegel, 1989; Adler vd., 1991; İçli, 2007).

Sosyal ekoloji teorileri, sosyoloji bölümünün ilk olarak 1892 yılında Chicago üniversitesinde açılmış olması nedeniyle “Chicago Okulu” olarak da isimlendirilmiştir. Chicago Okulu, yaptığı araştırmalarda iki yöntem kullanmıştır. Bu yöntemlerden birincisi, suç istatistikleri ve nüfus sayımları gibi sayısal verilere göre yoksulluk ve yüksek suç oranı olan bölgelerin belirlenmesidir. Böylece kentin belirli yerlerinin suça daha elverişli olduğu ortaya çıkmıştır. İkinci yöntem ise, yaşam öyküsü ve olay incelemesi yöntemidir. Bu yöntemde suçluların kendi çevrelerinde kişilikleri incelenmiş, böylece insanın kendi çevresinde incelenmesini içeren “insan ekolojisi” kavramı ortaya çıkmış, bu nedenle Chicago Okulu’na “Ekolojik Okul” adı verilmiştir. Chicago Okulu tarafından yapılan araştırmalar, ekolojik bölgelerin sosyal yaşam üzerindeki etkilerini açıklamaya yöneliktir. Araştırma sonuçları, şehir yaşamının birbirini tanımayan insanları arasında akrabalık ve dostluk ilişkilerinin çok zayıfladığını, zayıflayan ilişkilerin sosyal yozlaşmaya, sosyal yozlaşmanın da suçluluğa neden olduğunu göstermektedir. Yine araştırma sonuçlarına göre suçluluk oranının şehir merkezinden uzaklaştıkça azaldığı ve şehrin bazı bölgelerinde suçluların yüksek oranda olduğu saptanmıştır. Suçluların yüksek oranda olduğu bölgeler; merkeze bitişik, kiraların düşük ve fiziksel koşulların bozuk olduğu bölgelerdir. Bu bölgeler, özellikle Amerika’ya yeni göç eden göçmenlerin geçici olarak kaldıkları yerlerdir. Göçmenler, daha fazla paraya sahip olunca bölgeyi terk etmektedir. Bu durumda söz konusu bölgelerdeki farklı kültürlerden oluşan nüfus sabit olmamakta, çabuk değişmektedir. Bu nüfus yapısı sosyal düzensizliğe yol açmaktadır (Hagan, 1991; Polat, 2004; Demirbaş, 2014).

Sosyal süreç teorileri ise; sosyal öğrenme ve davranış, kontrol ile etiketleme teorisi olarak üç alt grupta değerlendirilmektedir. Sosyal öğrenme ve davranış teorilerinin temelini Gabriel Tarde’ın “Taklit Teorisi” oluşturmaktadır. Tarde, suçlu kişilerin suçlu davranışları taklit yoluyla öğrendiklerini, bireylerin diğer kişileri taklit etmesinin diğer kişilerle temaslarının yoğunluğu ile ilişkili olduğunu ileri sürmüştür. Tarde’ın teorisine göre alt seviyede olanlar üst seviyede olanları taklit etmekte, iki davranış çatıştığında bir davranış diğerinin yerini almaktadır. Edwin Sutherland ile başlayan Nettler, Cohen, Homans ve son olarak Sutherland ve Cressey tarafından geliştirilen “Ayrımcı Birleşimler Teorisi”ne göre de suçlu davranış, karşılıklı etkileşim sonucunda öncelikle yakın gruplar içerisinde öğrenilir. Sutherland’ın teorisi Ronald Akers tarafından özetlenmiş ve “Ayrımcı Güçlendirme Teorisi” oluşturulmuştur. Söz konusu teoriye göre “sapmış veya suçlu davranış, bu davranış karşısında verilen ödül

veya cezanın derecesine bağlı olarak başlamakta ya da devam etmektedir". Bireyler davranışları iyi ve kötü olarak tanımlayan normları ve tutumları aileden, arkadaş grubundan, okuldan, dini kuruluşlardan veya benzer kuruluşlardan öğrenirler ve bir davranış hakkında olumlu tanımlar ne kadar çoksa, o davranışta bulunurlar. Bu durumda sapmış davranışın taklitten kaynaklandığı söylenebilir (Sutherland, 1939; Siegel, 1989; Adler vd., 1991; Akıncı, 2002).

Kontrol teorileri ile ilgili ilk çalışma Nye tarafından gerçekleştirilmiş, çalışmada çocuk suçluluğunun kontrol eksikliği nedeniyle ortaya çıktığı ileri sürülmüştür. Nye'a göre bireyin davranışları ebeveynleri tarafından dolaylı olarak kontrol edilebildiği gibi cezalandırma yönteminin uygulanmasıyla doğrudan da kontrol edilebilir. Etiketleme teorisi, Herbert Blumer, George Homans ve Harold Garfinkel'in çalışmalarından sonra ortaya çıkmış, George Herbert Mead ve Charles Hooton Cooley tarafından geliştirilmiştir. Etiketleme teorisi, bireylerin başkaları ve sosyal kontrol kurumları tarafından suçlu olarak etiketlenmesi durumunu ele almaktadır. Etiketleme teorisiyle ilgili gerçekleştirilen Edwin Lemert'in çalışmasında "birincil ve ikincil sapma" kavramları kullanılmıştır. Lemert'e göre birincil sapma, aktör üzerinde çok az etki yapan ve çabuk unutulmuş, normlara uyulmaması veya suç durumunun başlangıç aşamasında yapılan davranışlardır. İkincil sapma ise, aktörün sapmış davranış sonucunda kişiliğini yeniden organize etmesiyle veya toplumun bu davranışlara yaptırım uygulamaya başlamasıyla ortaya çıkmaktadır. İkincil sapma durumunda suçlular kendilerini toplum tarafından dışlanmış hissetmekte ve sapmış alt kültürler veya gruplar oluşturabilmek için kendileri gibi etiketlenmiş kişiler aramaktadır (Siegel, 1989; Hagan, 1991; İçli, 2007).

Ekonomik Teoriler

Ekonomik teoriler McCaghy'e (2003) göre iki yönden değerlendirilmektedir. Bunlardan birincisi, Karl Marx ve William Bonger tarafından ileri sürülen ekonomik yapının suça etkisi, diğeri ise, Frank W. Blackmar tarafından ifade edilen yoksulluğun suça etkisidir (McCaghy, 2003).

Ekonomik yapının suça etkisi kapsamında Marx, sosyal çatışmanın bir ürünü olarak kabul edilen sapmanın kapitalizmin özünde olduğunu, kapitalist toplumlarda gruplar arasındaki mücadelenin tek taraflı olduğunu, bu durumda sapmanın ekonomik olarak güçsüz olan kişilerin kendilerine yüklenen yoksulluk ve sömürü ile başa çıkmaya kalkıştıkları mücadelenin bir ifadesi olduğunu belirtmektedir. Marx, sapmanın kapitalist topluma uyum sağlamak ile ortadan kaldırılamayacağını, ekonomik altyapının tamamen yok edilerek sosyalist devletin oluşumuyla sorunun çözüleceğini ileri sürmektedir. Marx'a göre toplumda sapmış ve sapmamış davranış arasında karşılıklı ilişki bulun-

makta, sapmış davranışlar toplumun varlığını sürdürmesi yönünde pek çok amaca hizmet etmektedir. Çünkü sapmış davranışlar olmadığı takdirde polis, hakimler, yargıçlar kurulu, hukuk profesörleri işsiz olacaktır. Bonger'e göre de kapitalist sistemde ceza hukuku egemen sınıfa hizmet etmekte, kapitalizm aşırı derecede egoizme neden olarak toplumlarda zarara, yoksulluğa ve dolayısıyla suça yol açmaktadır. Bu durumda kapitalist toplumlarda herkesin suça eğilimli olduğu düşünülmekte, yine de bu toplumlarda suça para cezası uygulanmaktadır. Bonger da suçların, malların ve servetin toplumda eşit olarak dağıtıldığı sosyal sistemde önemli oranda yok edileceğini savunmaktadır (Hagan, 1991; McCaghy, 2003).

Yoksulluğun suça etkisi kapsamında ise Blackmar, Amerikalı sosyologların yirminci yüzyılın sonunda kötü ekonomik koşulların az gelişen çevrelerde yetersiz beslenmeye yol açtığını savunmaları üzerine bu durumu temsilen Kansas'ta bir aileyi, Kansas'ın genellikle sapmış davranışların kaynağı olduğu düşünülmemesine istinaden incelemiştir. Böylece kötü ekonomik koşulların suçlulukla ilişkisini ortaya koymuştur. Blackmar, ailelerin sefalet içerisinde geçtiklerinde yaşadıklarını, bu durumda hırsızlık, dilencilik ve hayat kadınlığı yapmaya yöneldiklerini, ailelerin karakterlerinin özünde ahlaksız olmadıklarını yoksul ve çaresiz oldukları için suçlu sınıfa dahil olduklarını belirtmiştir. Bu nedenlerle Blackmar aileyi "koyu renkli, duman gibi kirli görünümlü" olarak tanımlamıştır (McCaghy, 2003).

LİTERATÜR TARAMASI

Literatür taraması sonucunda malvarlığına karşı işlenen suçlara işsizliğin etkisi; pozitif, negatif ve anlamsız olmak üzere üç grupta değerlendirilebilir. Konuyla ilgili çalışmalar üç grup için yıllara göre ülke, analiz dönemi ve uygulanan yöntem kapsamında aşağıda kısaca özetlenmiştir. Malvarlığına karşı işlenen suçlara işsizliğin pozitif yönde etkisi olduğu çalışmalar yıllara göre değerlendirildiğinde; 2014 yılında Entorf ve Sieger Almanya'nın 400 ili için 2005- 2009 dönemine ait panel verilere sabit etkiler yöntemini, Speziale İtalya'nın 103 ili için 2000- 2005 dönemine ait panel verilere Genelleştirilmiş Momentler (Generalized Method of Moments (GMM)) yöntemini uyguladıkları görülmüştür. 2013 yılında Aaltonen vd. Finlandiya için 2001-2006 dönemine ait üç aylık panel verilere sabit etkiler yöntemini, Baharom vd. yirmi bir ülke için 1960-2001 dönemine ait panel verilere Persyn and Westerlund panel eşbütünleşme testini, Janko ve Popli Kanada için 1979-2006 ve 1986-2006 dönemlerine ait panel verilere sabit etkiler yöntemini, Boaitay Kanada'daki 10 vilayet için 1990-1997 ekonomik durgunluk dönemine ait panel verilere rasal etkiler yöntemini, Maddah İran için 1997-2006 dönemine ait panel veri-

lere genelleştirilmiş momentler yöntemini (generalized method of moments (GMM)) uygulamışlardır. 2012 yılında Fallahi vd. Amerika Birleşik Devletleri için 1976:01-2004:04 dönemine ait zaman serilerine otoregresif koşullu değişen varyans (ARHC) modeli ile otoregresif dağıtılmış gecikme (ARDL) eşbütünleşme yöntemini uygulamışlardır. 2011 yılında Altındağ 33 Avrupa ülkesine ait panel verilere basit en küçük kareler ve iki aşamalı en küçük kareler yöntemini, Ata 27 Avrupa Birliği üyesi ülke için 2008 yılı verilerine yatay-kesit analizi, Gillani vd. Pakistan için 1975-2008 dönemine ait zaman serisi verilerine Johansen eşbütünleşme ve Granger nedensellik testlerini, Gronqvist İsveç için 1985-2007 dönemine ait panel verilere havuzlanmış en küçük kareler yöntemini uygulamışlardır. 2010 yılında Aksu ve Akkuş Türkiye için 1970-2007 dönemine ait zaman serisi verilerine sınır testi uygulamışlardır. 2009 yılında Baharom ve Habibullah 11 Avrupa ülkesi (Kıbrıs, Finlandiya, Danimarka, Estonya, Fransa, Yunanistan, Macaristan, Hollanda, Norveç, İsveç ve İsviçre) için 1993-2001 dönemine ait panel verilere rassal etkiler yöntemini, Saridakis ve Spengler Yunanistan için 1991-1998 dönemine ait panel verilere dinamik panel veri analizinin genelleştirilmiş momentler yöntemini uygulamışlardır. 2008 yılında Baharom ve Habibullah 11 Avrupa ülkesi (Kıbrıs, Danimarka, Estonya, Finlandiya, Fransa, Yunanistan, Macaristan, Hollanda, Norveç, İsveç ve İsviçre) için 1991-2003 dönemine ait panel verilere sabit ve rassal etkiler yöntemini uygulamışlardır. 2005 yılında Edmark İsveç için 1988-1999 dönemine ait panel verilere sabit etkiler yöntemini uygulamıştır. 2003 yılında Edmark İsveç'in illeri için 1988-1999 dönemine ait panel verilere sabit etkiler yöntemini, Melick 20 ülke için 1979 ve 2001 dönemine ait verilere yatay kesit analizini, Nilsson ve Agell İsveç için 1996-2000 dönemine ait panel verilere basit en küçük kareler ve iki aşamalı en küçük kareler yöntemini uygulamışlardır. 2001 yılında Carmichael ve Ward İngiltere'nin 42 ili için 1989-1996 dönemine ait panel verilere basit en küçük kareler yöntemini, Raphael ve Winter-Ebmer Amerika Birleşik Devletleri'nin 50 ili için 1971-1997 dönemine ait panel verilere basit en küçük kareler yöntemini uygulamışlardır. 1998 yılında Elliott ve Ellingworth İngiltere için 1992 yılı verilerine yatay kesit analizi Box-Cox fonksiyonel yaklaşımını, Witt vd. İngiltere ve Galler ülkesi için 1979-1993 dönemine ait bölgesel panel verilere basit en küçük kareler yöntemini uygulamışlardır. 1996 yılında Elliott ve Ellingworth İngiltere için 1992 yılına ait bölgesel düzeyde yatay kesit veri setine basit en küçük kareler yöntemini, Tsushima Japonya'nın 47 ili için çoklu regresyon analizini uygulamışlardır. 1995 yılında Lester Amerika Birleşik Devletleri için 1960-1990 dönemine ait zaman serilerine regresyon analizini uygulamıştır. 1992 yılında Smith vd. Amerika Birleşik Devletleri için 1959-1987 dönemine ait zaman serilerine regresyon analizi uygulamışlardır.

Malvarlığına karşı işlenen suçlara işsizliğin etkisi olmadığı yönünde çalışmalar yıllara göre değerlendirildiğinde; 2014 yılında Buonanno vd. On beş Avrupa Birliği ülkesi, Norveç, Kanada ve Amerika Birleşik Devletleri için 1970- 2010 dönemine ait panel verilere sabit etkiler yöntemini uyguladıkları görülmüştür. 2012 yılında Fallahi vd. Amerika Birleşik Devletleri için 1976:01-2004:04 dönemine ait zaman serilerine otoregresif koşullu değişen varyans (ARHC) modeli ile otoregresif dağıtılmış gecikme (ARDL) eşbütünleşme yöntemini uygulamışlardır. 2004 yılında Narayan ve Smyth Avustralya için 1964-2001 dönemine ait zaman serilerine eşbütünleşme analizi, vektör hata düzeltme modeli ve Granger nedensellik analizi uygulamışlardır. 2003 yılında Edmark (2003) İsveç'in illeri için 1988-1999 dönemine ait panel verilere sabit etkiler yöntemini uygulamıştır. 2001 yılında Carmichael ve Ward İngiltere için 1989-1996 dönemine ait 42 il düzeyinde panel verilere basit en küçük kareler yöntemi uygulamışlardır. 2000 yılında Chamlin ve Cochran Amerika Birleşik Devletleri için 1982-1996 dönemine ait aylık zaman serilerine ardışık bağımlı bütünleşik hareketli ortalama (autoregressive integrated moving average (ARIMA)) yöntemini uygulamışlardır. 1993 yılında Young 20 ülkenin verileriyle değişkenler arasındaki korelasyon ilişkisi Pearson korelasyon katsayıları analiz edilmiştir.

Malvarlığına karşı işlenen suçlara işsizliğin negatif yönde etkisi olduğu çalışmalar yıllara göre değerlendirildiğinde; 2012 yılında Fallahi vd. Amerika Birleşik Devletleri için 1976:01-2004:04 dönemine ait zaman serilerine otoregresif koşullu değişen varyans (ARHC) modeli ile otoregresif dağıtılmış gecikme (ARDL) eşbütünleşme yöntemini uyguladıkları görülmüştür. 2011 yılında Wu ve Wu İngiltere için 2002-2007 dönemine ait panel verilere rassal etkiler yöntemini uygulamışlardır. 2003 yılında Melick 20 ülke için 1979 ve 2001 dönemine ait verilere yatay kesit analizini, Nilsson ve Agell İsveç için 1996-2000 dönemine ait panel verilere basit en küçük kareler ve iki aşamalı en küçük kareler yöntemini uygulamışlardır. 1992 yılında Smith vd. Amerika Birleşik Devletleri için 1959-1987 dönemine ait zaman serilerine Cantor ve Land (1985) tarafından geliştirilen modeli uygulamışlardır. 1976 yılında Krohn 24 ülke için verilerine çoklu regresyon analizi uygulamıştır.

Literatür taraması değerlendirildiğinde bu konuyla ilgili genellikle panel veri analizinin uygulandığı ve malvarlığına karşı işlenen suçlara işsizliğin pozitif yönde etkisi olduğu bulgusuna ulaşıldığı görülmüştür. Panel veri analizi dışında daha az sayıda da olsa farklı yöntem kullanan çalışmalar mevcuttur. Otoregresif koşullu değişen varyans (ARHC) testini 2012 yılında Fallahi vd.; yatay kesit testini 1996 ve 1998 yıllarında Elliott ve Ellingworth, 2003 yılında Melick, 2011 yılında Ata; sınır testi yöntemini 2010 yılında Aksu ve Akkuş; Johansen eşbütünleşme ve Granger nedensellik yöntemlerini 2011 yılında Gilla-

ni vd.; ardışık bağımlı bütünleşik hareketli ortalama (autoregressive integrated moving average (ARIMA)) testlerini 2000 yılında Chamlin ve Cochran uygulamışlardır.

Bu çalışma konusu kapsamında çalışmanın yönteminin (mekansal panel veri analizi) kullanıldığı iki çalışmaya rastlanmıştır. Bu çalışma mekansal panel veri analizini kullanarak Almanya için 2009- 2010 dönemini ele alan Lastauskas ve Tatsi (2013) ile Belçika için 2001-2006 dönemini ele alan Hooghe vd. (2011)'un çalışmalarından ülke (Türkiye), dönem (hırsızlık, dolandırıcılık ve yağma (gasp) suçları için 2008-2018 dönemi, mala zarar verme suçu için 2013-2018 dönemi) ve ekonometrik analizde yer alan bağımsız değişken (alınan göç değişkeni) açısından fark arz etmektedir. Ayrıca bu çalışma söz konusu yöntemle elde edilen analiz sonuçlarının suç teorileri ile ilişkilendirilmesi açısından diğer çalışmalara göre özgünlük oluşturmaktadır.

YÖNTEM

Bu çalışmada mekansal panel veri analiziyle Türkiye'de ikinci düzey İBBS'ye göre sınır komşusu olan yirmi altı alt bölge arasında malvarlığına karşı işlenen suçların (hırsızlık, dolandırıcılık, yağma (gasp) ve mala zarar verme suçlarına ait ceza evine giren hükümlü sayısı baz alınmıştır) mekansal bağımlılığı ve bu suç türlerine işsizlik, kişi başına gayri safi yurtiçi hasıla, ortaöğretim seviyesinde okullaşma oranı ve bölgelerin göç alma oranı değişkenlerinin etkisi hırsızlık, dolandırıcılık ve yağma (gasp) suçları için 2008-2018 dönemi, mala zarar verme suçu için ise, 2013-2018 döneminin yıllık bazdaki verileriyle³ (analizde yer alan verilerin hepsi TÜİK İBBS2'den elde edilmiştir) Stata 15 paket programı kullanılarak araştırılmıştır.

Mekansal ekonometri, yatay kesit ve panel veri setlerinde mekansal etkiye regresyon modellerinde yer verilen bir bilim dalıdır. Mekansal etki, mesafelerin modelde yer alması ile görülen etkiler olarak ifade edilmekte, otokorelasyon ya da bağımlılığı gösteren mekansal etkileşim ve heterojenlik ya da değişkenliği gösteren mekansal yapıdan oluşmaktadır. Mekansal bağımlılık/ otokorelasyon, konumların değerlerinin konumların benzerliği dolayısıyla benzerlik göstermesini, mekansal değişkenlik/ heterojenlik ise, sabit olmayan hata varyansındaki istikrarsızlığı göstermektedir. Panel verilerle yapılan mekansal analiz yatay kesit verilerle yapılan mekansal analize göre mekansal etkileri dikkate aldığından daha etkin sonuçlar verebilmektedir (Anselin, 1988; Anselin ve Bera, 1998; Anselin, 2001; LeSage ve Pace, 2009). Bu nedenle çalışmada yöntem olarak mekansal panel veri analizi kullanılmış, mekansal bağımlılık

³ Bu çalışmanın yöntem kısmında TÜİK verilerinden yararlanılması nedeniyle çalışma etik kurul izni gerektirmeyen çalışmalar arasında yer almaktadır.

sınır komşuluğu ilişkisi (ortak sınırı paylaşan bölgeler dikkate alınarak) çerçevesinde mekansal ağırlık matrisi oluşturularak açıklanmıştır.

Mekansal bağımlılıklar genellikle komşuluk ilişkilerini tanımlayan bir ağırlık matrisi yardımıyla ifade edilebilmektedir. Böyle tanımlanan bir matrisin genellikle zaman boyunca sabit kaldığı varsayılmaktadır (Anselin vd., 2008). Bu nedenle N bölgesel birimleri ve T zaman boyutu olan bir panel veri modeli için NT boyutunda komşuluk ilişkisini içeren NT boyutlu bir ağırlık matrisi, I_T T boyutlu birim matrisi, ise boyutlu ve bir yıla ait mekansal ağırlık matrisini göstermek üzere aşağıdaki gibi tanımlanabilir:

$$W = I_T \otimes W_N \quad (1)$$

Mekansal etkiler, mekanlar arası etkileşimi gösteren mekansal ağırlık matrisinin (W) modele dahil edildiği mekansal sabit etkiler ve mekansal rassal etkiler panel veri modelleri olarak açıklanmaktadır. Mekansal sabit etkiler panel veri modelleri, içerdikleri mekansal bağımlılığın türüne göre sabit etkili mekansal gecikme modeli ve sabit etkili mekansal hata modeli olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

Sabit etkili mekansal gecikme modeli aşağıdaki gibi gösterilmektedir (Elhorst, 2003):

$$y_t = \rho W y_t + x_t \beta + \mu + \varepsilon_t \quad (2)$$

Yukarıdaki 2 no'lu eşitlikte bağımlı değişkenin N boyuttaki gözlemler vektörünü; X_t , $N \times K$ boyutlu açıklayıcı değişkenler matrisini; mekansal yayılma parametresini; β , K boyutlu regresyon katsayıları vektörünü; μ , N boyutlu bireysel sabit etkiler vektörünü; ε_t ise N boyutlu beyaz gürültü hatalar vektörünü göstermektedir. 2 no'lu eşitlikle gösterilen modele ait parametrelerin tahmin edilmesinde maksimum olabilirlik yönteminden yararlanılmaktadır.

Sabit etkili mekansal hata modeli, aşağıdaki gibi gösterilmektedir (Elhorst, 2003):

$$y_t = x_t \beta + \mu + u_t, u_t = \lambda W u_t + \varepsilon_t \quad (3)$$

Yukarıdaki 3 no'lu eşitlikte λ , mekansal yayılma parametresini göstermektedir. 2 no'lu eşitlikle gösterilen modele ait parametrelerin tahmininde olduğu gibi 3 no'lu eşitlikle gösterilen modele ait parametrelerin tahmininde de maksimum olabilirlik yöntemi kullanılmaktadır.

Mekansal rassal etkiler panel veri modelleri, içerdikleri mekansal bağımlılık yapılarına göre rassal etkili mekansal gecikme modeli ve rassal etkili mekansal hata modeli olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

Rassal etkili mekansal gecikme modeli aşağıdaki gibi ifade edilmektedir (Elhorst, 2003):

$$y_t = \rho W_N y_t + \chi_t \beta + \varepsilon_t, \varepsilon_t = \alpha + u_t \quad (4)$$

Yukarıdaki 4 no'lu eşitlikte N boyutlu ε_t hata vektörü, $\varepsilon_t = u_t$ şeklinde ifade edilmektedir. Yine, mekansal etkilerin dikkate alındığı rassal etkili mekansal hata modeli aşağıdaki gibi gösterilmektedir (Elhorst, 2003):

$$y_t = \chi_t \beta + \varepsilon_t, \varepsilon_t = \alpha + B^{-1} u_t, B = I_N - \lambda W \quad (5)$$

Yukarıdaki 5 no'lu eşitlikte hata terimi, $\varepsilon_t = \alpha + \beta^{-1} u_t$ şeklinde ifade edilmektedir. Bu eşitlikte $B = (I_N - \lambda W)$ olarak tanımlanmaktadır.

ARAŞTIRMA BULGULARI

Çalışmada öncelikle birimler arasındaki farklılığa modelde yer vermek, rassal ve sabit etki modelleri arasında tercih yapmak amacıyla Hausman testi⁴ kullanılmış, buna göre malvarlığına karşı işlenen tüm suç türleri için sabit etkiler modeli geçerli bulunmuştur. İzleyen aşamada yirmi altı alt bölge içerisinde birbirine sınırı olan bölgelerin bu suç türlerine göre mekansal bağımlılığı; spatial autoregressive model (SAR), spatial error model (SEM) ve Spatial Durbin Model (SDM) gibi mekansal regresyon modellerine göre Likelihood Ratio (LR) testi ile araştırılmıştır. SAR modeli için malvarlığına karşı işlenen suçların (hırsızlık, yağma, dolandırıcılık ve mala zarar verme suçları) LR testi bulguları⁵ ve hata terimleri arasında otokorelasyonun var olması⁶ malvarlığına karşı işlenen suçlar için sınır komşuluğunun pozitif yönde mekansal bağımlılığa yol açtığını göstermiştir. Bu durum bir bölgede malvarlığına karşı işlenen suçlar arttığında bu bölgeye sınırı olan bölgelerde de bu suç türünde artış olacağını ifade etmektedir. Ayrıca SAR modelinde bağımsız değişkenlerin katsayılarının işaretleri beklenen şekildedir. Bu nedenlerle diğer modellerle kıyaslandığında (SEM ve SDM) analiz sonuçlarıyla ulaşılmak istenen beklentileri en iyi SAR modeli karşıladığından çalışmada bu model kullanılmıştır. Model sonuçlarına ilişkin ek'lerdeki tablolarda işsizlik dışındaki bağımsız değişkenlere tabloda fazla yer tutmaması amacıyla kısaltılarak,⁷ yer verilmiştir.

⁴ Hausman test sonuçları (hırsızlık suçu: ki-kare 118.15 olasılık değeri 0.0000, yağma suçu: ki-kare 31.40 olasılık değeri 0.0000, dolandırıcılık suçu: ki-kare 223.41 olasılık değeri 0.0000, mala zarar verme suçu: ki-kare 64.23 olasılık değeri 0.0000).

⁵ Hırsızlık, yağma, dolandırıcılık ve mala zarar verme suçları için rho katsayısının işaretinin pozitif olması, sınır komşuluğunun mekansal bağımlılığı pozitif yönde etkilediğini göstermektedir.

⁶ Moran I, Geary GC, Getis-Ords GO, LM Lag Anselin ve LM Lag Robust testlerinin bulguları hata terimleri arasında otokorelasyon olduğunu ifade etmektedir.

⁷ Analiz sonuçlarının yer aldığı ek'teki tablolarda göç alan bölgelerin oranını gösteren değişken algöç,

Analizde hırsızlık, yağma ve dolandırıcılık suçlarına (mala zarar verme suçuna ait değerlerin çok yüksek olmaması nedeniyle bu suç türüne ait model doğrusal olarak oluşturulmuştur) ilişkin veri seti yüksek değerlere sahip olduğundan katsayıların yorumlanmasında kolaylık sağlanması amacıyla logaritması alınmıştır.

Analiz sonuçlarında hırsızlık ve yağma suçlarına işsizlik, algöç ve kbgisyih değişkenlerinin etkisinin pozitif yönde anlamlı olduğu görülürken, okullaşmanın etkisinin negatif yönde anlamlı olduğu, kbgisyih değişkeninin etkisinin ise, pozitif yönde anlamlı olduğu belirlenmiştir. Kbgisyih değişkenin söz konusu suç türlerine pozitif yöndeki etkisi, beklentilere ters düşmektedir. Bu yönde bir sonuca ulaşılmasında Türkiye'deki bölgelerde (26 alt bölge) kişi başına gayri safi yurtiçi hasıla değerlerinin belirgin derecede değişkenlik göstermesinin etkisi olabileceği düşünülerek, kbgisyih'si en yüksek iki bölgenin (İstanbul ve Ankara) kbgisyih değişkenleri için kula değişken kullanılmış, söz konusu kukla değişkenlerin hırsızlık ve yağma suçunu beklenen şekilde negatif yönde etkilediği tespit edilmiştir. Analizde İstanbul bölgesinin kbgisyih kuklasının yağma suçuna etkisinin anlamsız olduğu görülmüştür. Algöç değişkenin yağma suçuna etkisinin pozitif olması göz önünde bulundurulduğunda İstanbul bölgesine olan göç sonucunda ekonomik, sosyal ve psikolojik yönden birçok problemle karşılaşan göç eden bireyler bölgeye uyum sorunu yaşamakta, ekonomik ve sosyal beklentilerinin karşılanmaması sonucu hayal kırıklığına uğramakta, kbgisyih etkisinden ziyade, işsizlik, yoksulluk gibi ekonomik nedenler ile sosyal ve psikolojik nedenlerle yağma suçunu işleyebilmektedir.

Dolandırıcılık suçuna hırsızlık ve yağma suçlarında olduğu gibi işsizlik ve alınan göç değişkenlerinin etkisinin pozitif yönde anlamlı olduğu görülürken, okullaşmanın etkisinin anlamsız olduğu belirlenmiştir. Bu suç türünü lise ve üstü eğitim seviyesine sahip bireylerin de işlediğinin örnekleriyle günümüzde karşılaşılması nedeniyle böyle bir bulguya ulaşılması beklentilere ters düşmemektedir. Kbgisyih'nin dolandırıcılık suçuna etkisi negatif yönde olduğu için hırsızlık ve yağma suçlarına ait modellerdeki gibi kbgisyih'si en yüksek iki bölgenin (İstanbul ve Ankara) kbgisyih değişkenleri için kukla değişken kullanılmamıştır. Aynı zamanda kbgisyih'nin dolandırıcılık suçuna etkisinin anlamsız olduğu belirlenmiş, bu durumun nedeni olarak kbgisyih'den ziyade algöç oranının yüksek olduğu bölgelerde göç sonucu ortaya çıkan işsizlik gibi ekonomik faktörlerin bu suç türüne etkisinin daha fazla olabileceği gösterilebilir. Dolandırıcılık suçunun verileri incelendiğinde, özellikle İstanbul bölge-

orta öğretim seviyesinde okullaşma oranını gösteren değişken okullaşma, kişi başına gayrisafi yurtiçi hasıla değişkeni kbgisyih, kukla değişkenler olarak kullanılan İstanbul bölgesinin kişi başına gayrisafi yurtiçi hasılası istkbgisyih ve Ankara bölgesinin kişi başına gayrisafi yurtiçi hasılası ankkbgisyih olarak kısaltılmıştır.

sinde yüksek, doğu bölgelerde ise genellikle düşük oranlarda olması, bu suç türünün işlenmesinde göçün ve göç kaynaklı işsizliğin daha etkin olduğunu doğrulamaktadır.

Mala zarar verme suçuna algöç değişkeninin etkisinin istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde olduğu, bu değişken dışındaki değişkenlerin etkisinin ise, istatistiksel olarak anlamsız olduğu belirlenmiştir. Ekonomik nedenlerin mala zarar verme suçuna doğrudan etkisinin olmayabileceği, bu suç türü işlendiğinde ekonomik sonuçlara yol açabileceği düşünülürse bu yönde ulaşılan sonucun beklenen bir durum olduğu söylenebilir. Bir bölgede alınan göç miktarındaki artış, işsizlik gibi ekonomik sorunlar ile bölgeye uyum gösterememe gibi sosyokültürel sorunlara yol açmakta, bu durum göç eden bireylerde beklentilerinin karşılanmaması sonucu oluşabilecek psikolojik sorunların etkisiyle mala zarar verme suçunda pozitif yönde artış oluşturabilmektedir. Ekonomik ve sosyokültürel faktörlerin etkisiyle bir bölgeye göç eden bireyler bu gibi sorunlarının çözülmemesinin yanı sıra metropol şehrin yol açtığı farklı sorunlarla da karşılaştıklarında psikolojik yönden o bölgede aynı sorunlarla karşı karşıya olan bireylere göre daha fazla mala zarar verme suçuna yönelebilecekleri düşünülebilir. Kişi başına gayri safi yurtiçi hasılanın bu suç türüne etkisinin anlamsız olması nedeniyle mala zarar verme suçuna ait modelde kbg-syih'si en yüksek iki bölgenin (İstanbul ve Ankara) kbg-syih değişkenleri için kukla değişken kullanılmamıştır. Araştırma bulguları başlığı altında özetlenen suç türlerine ait modellerin sonuçları ek'te tablolar halinde verilmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Malvarlığına karşı işlenen suç türlerine ait model sonuçları suç teorilerine göre analiz edildiğinde sınır komşuluğunun bu suç türlerinin yayılmasında etkili olması; suçun nedenlerinden sosyolojik teoriler kapsamında yer alan sosyal yapı teorileri bağlamında Durkheim'in suçun kaçınılmazlığının toplumdaki farklılıklara, bir başka deyişle toplumun heterojen yapısına bağlı olduğu görüşü ile ilişkilendirilebilir. Durkheim, toplumdaki kişilerin ihtiyaçlarını karşılamak için farklı yöntemler ve davranış biçimleri kullanmaları nedeniyle bu kişilerden bazılarının suça yönelmelerinin normal olduğunu ileri sürmüştür. Söz konusu çalışmanın analizinde yer alan hata terimleri arasında otokorelasyon olduğunu gösteren testlerin heterojen yapıda olan sınır komşusu bölgeler arasında mekansal bağımlılığın olma durumunu, bir başka deyişle suçun heterojen yapıda olan sınır komşusu olan bölgeler arasında yayılma etkisi gösterdiğini ortaya koymasına Durkheim'in söz konusu görüşüyle örtüşmektedir. Suçun nedenlerinden sosyolojik teoriler kapsamında yer alan sosyal süreç teorilerinde açıklanan "Ayrımcı Birleşimler Teorisi"ne göre suçlu davranışın

karşılıklı etkileşim sonucunda öncelikle yakın gruplar içerisinde öğrenileceği görüşü de yakınlık durumu temel alındığında, sınır komşuluğunun malvarlığına karşı işlenen suçların yayılmasında etkili olması yönünde ulaşılan sonucu doğrulamaktadır.

Türkiye'nin sınır komşusu bölgeleri sosyo-ekonomik yönden benzeşmesine rağmen doğu ve batı bölgeleri arasında sosyo-ekonomik açıdan farklılık görülmektedir. Bölgeler arasında görülen kbgisyih farklılıkları nedeniyle ekonomik refahtan diğer bölgelere göre daha az pay alan bölgelerde yaşayanlar bu durumun var olan ekonomik sistemden kaynaklandığı ve söz konusu sistemin değişmesiyle ekonomik refahtan bölgelerin eşit pay alabileceği düşüncesiyle ve yine bu durumun etkisiyle görülen yoksulluk nedeniyle suçlu davranışlara yönelebilmektedir. Suç teorilerinden ekonomik teoriler kapsamında yer alan ekonomik yapının ve yoksulluğun suça etkisi başlıkları altında yapılan bu yöndeki açıklamalar, bazı bölgeler arasındaki kbgisyih farklılığı ile ilişkilendirilebilir. Bir başka deyişle sosyo-ekonomik yönden gelişmişlik açısından ortaya çıkan bölgesel farklılıklar malvarlığına karşı işlenen suçların görülmesine neden olmakta, sınır komşuluğu ise, bir bölgedeki suç miktarındaki artışın bu bölgeye sınır komşusu olan diğer bölgedeki suç miktarını arttırması şeklinde suçun yayılmasına neden olmaktadır. Bu kapsamda bölgelerarası farklılıkların giderilmesi ve bölgesel kalkınmanın sağlanması yönünde politikalar geliştirilerek, ekonomik yönden gelişmemiş sınır komşusu bölgelerin gelişiminin sağlanmasıyla söz konusu bölgelerin birinde görülen malvarlığına karşı işlenen suçlardaki azalış, bu bölgeye sınır komşusu olan diğer bölgede işlenen bu suç türünün işlenme oranını azaltacaktır.

Suç teorilerinden psikolojik teoriler kapsamında yer alan "özel düşünme modeli" ne göre sorumsuz kişiler söz konusu modele uygun olarak başkalarını düşünmeme, işten kaçma, toplumun belirlemiş olduğu yasal sınırlamalara uymama şeklinde davranmaktadır. Böyle davranan kişilerin düzenli bir iş sahibi olmama olasılığının yüksek olacağı düşünüldüğünde ekonomik nedenlerle olmasa da psikolojik nedenlerle işsiz olan bu bireylerin işsizlik nedeniyle ekonomik olarak kötü koşullarda olmaları sonucu suçlu davranışlarda bulunmaları, işsizliğin malvarlığına karşı işlenen suçları arttırdığı yönündeki sonucu desteklemektedir.

Suç teorilerinden sosyolojik teoriler kapsamında yer alan sosyal yapı teorileri çerçevesinde Merton, suçu anomiyile ilişkilendirmiş, kültürel amaçlar ve yasal yollar (kişinin davranışlarını düzenleyen normlar olan toplumdaki örf, adet ve kurumlar) arasındaki uyumsuzluğun gerilime yol açacağını savunmuştur. Bu durum, kırsal bölgelerden göç nedeniyle kentsel bölgelere yerleşenlerin kültürel amaçları ile yasal yollar arasında oluşan uyumsuzlukları ile ilişkilendirile-

bilir. Kentsel bölgelere göç edenlerin örf ve adetleri bölgede yaşayanların örf ve adetlerinden farklılık göstermekte, kentlere yerleşen kırsal nüfus kentlerin sosyokültürel yapısıyla uyum sağlamamakta, bu doğrultuda gerilim ortaya çıkmakta, gerilim sonucu anomi dolayısıyla suçlu davranışlar oluşmaktadır. Söz konusu ilişkilendirme, alınan göçlerdeki artışın malvarlığına karşı işlenen suçları arttırdığı yönündeki sonucu destekleyici olduğu düşünülmektedir.

Yine suç teorilerinden sosyolojik teoriler kapsamında yer alan sosyal yapı teorileri çerçevesinde Chicago'da yapılan bir araştırmaya göre suçluların yüksek oranda olduğu bölgeler; merkeze bitişik, kiralardan düşük ve fiziksel koşulların bozuk olduğu bölgelerdir. Bu bölgeler, özellikle Amerika'ya yeni göç eden göçmenlerin geçici olarak kaldıkları yerlerdir. Göçmenler daha fazla paraya sahip olunca bölgeyi terk etmektedir. Bu durumda söz konusu bölgelerdeki farklı kültürlerden oluşan nüfus sabit olmamakta, çabuk değişmektedir. Bu nüfus yapısı sosyal düzensizliğe yol açmaktadır. Söz konusu araştırma sonuçlarının, alınan göç miktarındaki artışın malvarlığına karşı işlenen suçları arttırdığı yönündeki sonuçla ilişkili olduğu söylenebilir. Bir başka ifadeyle kırsal bölgelerden kentsel bölgelere yapılan göç sonucunda nüfus artış göstermekte, böylece işsizlik, eğitim, sağlık, konut ve altyapı yetersizliği gibi sorunlar nedeniyle malvarlığına karşı işlenen suçlar da artış göstermektedir.

Çalışmanın model sonuçları suç teorileriyle ilişkilendirildiğinde malvarlığına karşı işlenen suçlarla mücadele yerine suç önlemek amacıyla ekonomik ve sosyal yönden bölgesel kalkınmanın önemi ortaya çıkmaktadır. Toplumda güvenliği sağlamak amacıyla bölgesel anlamda kolluk oluşturma, adliye ve cezaevi yapımı gibi çalışmalar yerine bu alanlarda kullanılan kaynakların ekonomik ve sosyal yönden geri kalmış bölgelerde öncelikle istihdam oluşturmak amacıyla kullanılması, eğitim için harcamaların arttırılması, sağlık ve alt yapı hizmetlerinin geliştirilmesi, kırsal alanların gelişmesini sağlayacak tarıma dayalı sanayi alanlarının oluşturulması ve ahır hayvancılığının geliştirilmesi gibi yatırımların yapılmasının malvarlığına karşı işlenen suçların azalması da daha etkili olacağını gözler önüne sermektedir. Bir başka ifadeyle başta istihdam probleminin çözülmesi yönünde geri kalmış bölgelerin gelişmesi anlamında alınan bu önlemler, bu bölgelerden gelişmiş bölgelere göçü engelleyerek göçün yol açtığı ekonomik ve sosyal açıdan sorunları azaltmış olacak, böylece malvarlığına karşı işlenen suç türlerinde azalma olacaktır.

Sonuç olarak sınır komşuluğunun malvarlığına karşı işlenen suçların yayılmasında etkili olmasının, suçun nedenlerinden sosyolojik teorilerle ve bazı analiz sonuçlarının suçun nedenlerinden ekonomik, psikolojik ve sosyolojik teoriler ile ilişkilendirilebilmesi nedeniyle malvarlığına karşı işlenen suçların ekonomik nedenlerin yanı sıra psikolojik ve sosyolojik nedenlerden kaynak-

lanabileceği belirtilerek, söz konusu nedenlerin derinlemesine analiz edildiği çalışmaların yapılmasının önemi vurgulanabilir. Bu açıdan çalışma malvarlığına karşı işlenen suç türleriyle ilgili yapılacak farklı alanlardaki araştırmalara temel oluşturabilir.

KAYNAKÇA

- Aaltonen, M., Macdonald, J. M., Martikainen, P. ve Kivivuori, J. (2013). Examining the Generality of the Unemployment Crime Association. *Amerikan Society of Criminology*, 51(3), 561- 594.
- Adler, F., Mueller, G. O. W. ve Laufer, W. S. (1991). *Criminology*. New York: McGraw-HillInc.
- Akıncı, S. F. (2002). *Kriminoloji*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Aksu, H. ve Akkuş, Y. (2010). Türkiye’de Mala Karşı Suçların Sosyoekonomik Belirleyicileri Üzerine Bir Deneme: Sınır Testi Yaklaşımı (1970- 2007). *Sosyoekonomi*,11(11), 191- 214.
- Altındağ, D. T. (2011). Crime and Unemployment: Evidence from Europe. *Auburn University Department of Economics Auburn economics Working Paper Series*, (13), 1-45.
- Anselin, L. (2001). Spatial Econometrics. B. H. Baltagi (Ed.), *A Companion to Theoretical Econometrics içinde* (ss. 311-329). USA: Blackwell publishing.
- Anselin, L. (1988). *Spatial Econometrics: Methods and Models*. London: Kluwer Academic Publishers.
- Anselin, L. ve Bera, A. K. (1998). Spatial Dependence In Linear Regression Models With An Introduction to Spatial Econometrics. A. Ullah ve D. E. A. Giles (Ed.), *Handbook of Applied Economic Statistics içinde* (ss. 237-289). New York: Marcel Dekker.
- Ata, Y. A. (2011). Ücretler, İşsizlik ve Suç Arasındaki İlişki: Yatay-Kesit Analizi. *Çalışma ve Toplum*, 4(31), 113-134.
- Baharom, A. H. ve Habibullah, S. M. (2008). Is Crime Cointegrated with Income and Unemployment?: A Panel Data Analysis on Selected European Countries. *Munich Personal Repec Archive*, (11927), 1- 10.
- Baharom, A. H. ve Habibullah, S. M. (2009). Income, Unemployment and Crime: Panel Data Analysis on Selected European Countries. *9th Global Conference on Business Economics*, 1-11.
- Beirne, P. ve Messerschmidt, J. (1991). *Criminology*. Philadelphia: Harcourt Brace Jovanovich College Publishers.
- Boaitey, A. (2013). Crime and Unemployment in Turbulent Times: A Canadian Perspective. *Research Gate*, 1-18.
- Buonanno, P., Drago, F. ve Galbiati, R. (2014). Response of Crime to Unemployment: An International Comparison. *Journal of Contemporary Criminal Justice*, 30(1), 29-40.

- Carmichael, F. ve Ward, R. (2001). Male Unemployment and Crime in England and Wales. *Economics Letters*, 73(1), 111-115.
- Chamlin, M. B. ve Cochran, J. K. (2000). Unemployment, Economic Theory and Property Crime: A Note on Measurement. *Journal of Quantitative Criminology*, 16(4), 443-455.
- Demirbaş, T. (2014). *Kriminoloji*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Edmark, K. (2003). The Effects of Unemployment on Property Crime: Evidence From a Period of Unusually Large Swings in the Business Cycle. *Working Paper Series*, 14, 1-27.
- Edmark, K. (2005). Unemployment and Crime: Is There a Connection?. *Journal of Economics*, 107(2), 353-373.
- Elhorst, P. J. (2003). Specification and Estimation of Spatial Panel Data Models. *International Regional Science Review*, 26(3), 244-268.
- Elliott, C. ve Ellingworth, D. (1998). Exploring the Relationship Between Unemployment and Property Crime. *Applied Economics Letters*, 5(8), 527-530.
- Elliott, C. ve Ellingworth, D. (1996). The Relationship Between Unemployment and Crime A Cross-Sectional Analysis Employing the British Crime Survey 1992. *International Journal of Manpower*, 17(6/7), 81-88.
- Entorf, H. ve Sieger, P. (2014). Does the Link Between Unemployment and Crime Depend on the Crime Level? A Quantile Regression Approach. *Forschungs institut Zur Zukunft der Arbeit Institute for the Study of Labor*, Discussion Paper (8334), 2- 32.
- Fallahi, F., Pourtaghi, H. ve Rodriguez, G. (2012). The Unemployment Rate, Unemployment Volatility and Crime. *International Journal of Social Economics*, 39(6), 440-448.
- Garofalo, R. B. (1957). *Criminologia Suç, Suçlu ve Ceza* (M. Göklü, Çev.). İstanbul: Nurgök Matbaası.
- Gillani, S. Y. M., Khan, R. E. A. ve Gill, A. R. (2011). Unemployment and Property Crimes in Pakistan. *Asian Economic and Financial Review*, 1(3), 125-135.
- Gronqvist, H. (2011). Youth Unemployment and Crime: New Lessons Exploring Longitudinal Register Data. *Swedish Institute for Social Research*, Working Paper (7), 1- 37.
- Hagan, F. E. (1991). *Introduction to Criminology Theories, Methods and Criminal Behaviour*. Chicago: Nelson Hall Series in Sociology.

- Haskell, M. R. ve Yablonsky, L. (1983). *Criminology: Crime and Criminality*. Boston: Houghton Mifflin Company.
- Hooghe, M., Vanhoutte, B., Hardyns, W. ve Bircan, T. (2011). Unemployment, Inequality, Poverty and Crime Spatial Distribution Patterns of Criminal Acts in Belgium 2001–06. *Brit. J. Criminol*, 51, 1-20.
- İçli, G. T. (2007). *Kriminoloji*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Janko, Z. ve G. Popli (2013). Examining the Link Between Crime and Unemployment: A Time Series Analysis for Canada. *Sheffield Economic Research Paper Series, SERP Number (201300)*, 2- 20.
- Lastauskas, P. ve Tatsi, E. (2013). Spatial Nexus in Crime and Unemployment in Times of Crisis: Evidence from Germany. *University of Cambridge Cambridge Working Papers in Economics*, (1359), 1-50.
- Lesage, J. P. ve Pace, K. R. (2009). *Introduction to Spatial Econometrics*. United States of America: Taylor and Francis Goup CRC Press.
- Lester, B. Y. (1995). Property Crime and Unemployment: A New Perspective. *Applied Economics Letters*, 2(5), 159-162.
- Maddah, M. (2013). An Empirical Analysis of the Relationship Between Unemployment and Theft Crimes. *International Journal of Economics and Financial Issues*, 3(1), 50-53.
- Mccaghy, C. H., Capron, T. A. ve Jamieson, J. D. (2003). *Deviant Behaviour Crime, Conflict and Interest Groups*, Boston: Pearson Education.
- Melick, M. D. (2003). The Relationship Between Crime and Unemployment. *The Park Place Economist Article 13*, 11(1), 30-36.
- Merton, R. K. (1968). *Social Theory and Social Structure*. New York: The Free Press.
- Narayan, P. K. ve Smyth, R. (2004). Crime Rates, Male Youth Unemployment and Real Income in Australia: Evidence From Granger Causality Tests. *Applied Economics*, 36(18), 2079–2095.
- Nilsson, A. ve Agell, J. (2003). Crime, Unemployment and Labor Market Programs in Turbulent Times. *IFAU- Institute For Labour Market Policy Evaluation, Working Paper No (14)*, 1-31.
- Polat, O. (2004). *Kriminoloji ve Kriminalistik Üzerine Notlar Suç Suçlu Suç Yeri*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Raphael, S. ve Winter-Ebmer, R. (2001). Identifying The Effect of Unemployment on Crime. *Journal of Law and Economics*, 44(1), 259-283.

- Saridakis, G. ve H. Spengler (2009). Crime, Deterrence and Unemployment in Greece: A Panel Data Approach. *Deutsches Institut für Wirtschafts Forschung, Discussion Papers* (853), 2-9.
- Siegel, L. J. (1989). *Criminology*. San Francisco: West Publishing Company.
- Smith, D. M., Devine, J. A. ve Sheley, J. F. (1992). Crime and Unemployment: Effects Across Age and Race Categories. *Sociological Perspective*. 35(4), 551-572.
- Speziale, N. (2014). Does Unemployment Increase Crime? Evidence From Italian Provinces. *Applied Economics Letters*, 21(15), 1083-1089.
- Sutherland, E. H. (1939). *Principles of Criminology*. Chicago: J. B. Lippincott Company.
- Tsushima, M. (1996). Economic Structure and Crime: The Case of Japan. *The Journal of Socio Economics*, 25(4), 497-515.
- Young, T. J. (1993). Unemployment and Property Crime: Not a Simple Relationship. *American Journal of Economics and Sociology*, 5(4), 413-415.
- Witt, R., Clarke, A. ve Fielding, N. (1998). Crime, Earnings Inequality and Unemployment in England and Wales. *Applied Economics Letters*, 5(4), 265-267.
- Wu, D. ve Wu, Z. (2011). Crime, Inequality and Unemployment in England and Wales. *Applied Economics*, 44(29), 1- 28.

Ekler: SAR Modeli Sonuçları

Ek 1: Hırsızlık Suçunun SAR Modeli Sonuçları

Değişkenler	Katsayılar
rho	0.0221179 (5.62)*
işsizlik β_1	0.0445677 (5.41)*
okullaşma β_2	-0.0143767 (-3.03)*
algöç β_3	0.79702 (7.70)*
kbgseyih β_4	1.690116 (12.27)*
istkbgseyih β_5	-0.0591918 (-2.60)*
ankkbgseyih β_6	-0.0963176 (-5.53)*
LR Test SAR vs. OLS (Rho=0): 31.5691 Olasılık Değeri: 0.0000	
Testler	Test İstatistik Değeri
Moran I	0.8622 (0.0000)*
Geary GC	0.2002 (0.0000)*
Getis-Ords GO	-3.6476 (0.0000)*
LM Lag (Anselin)	22.0670 (0.0000)*
LM Lag (Robust)	2.6937 (0.1007)***

*,** ve *** sırasıyla %1,%5 ve %10 önem düzeyinde anlamlılıkları ifade etmektedir.

Ek 2: Yağma Suçunun SAR Modeli Sonuçları

Değişkenler	Katsayılar
rho	0.0350702 (6.23)*
işsizlik β_1	0.045121 (4.72)*
okullaşma β_2	-0.0203278 (-3.70)*
algöç β_3	0.7144761 (5.95)*
kbgisyih β_4	1.982057 (12.16)*
istkbgisyih β_5	-0.0006795 (-0.03)
ankkbgisyih β_6	-0.0736046 (-3.66)*

LR Test SAR vs. OLS (Rho=0): 38.8165 Olasılık Değeri: 0.0000

Testler	Test İstatistik Değeri
Moran I	0.6282 (0.0000)*
Geary GC	0.3940 (0.0000)*
Getis-Ords GO	-2.6578 (0.0000)*
LM Lag (Anselin)	31.8865 (0.0000)*
LM Lag (Robust)	4.9690 (0.0258)**

*,** ve *** sırasıyla %1,%5 ve %10 önem düzeyinde anlamlılıkları ifade etmektedir.

Ek 3: Dolandırıcılık Suçunun SAR Modeli Sonuçları

Değişkenler	Katsayılar
rho	0.0588324 (9.38)*
işsizlik β_1	0.0387895 (3.18)*
okullaşma β_2	0.0058057 (0.82)
algöç β_3	1.540264 (12.69)*
kbgisyih β_4	-0.2345357 (-1.13)
LR Test SAR vs. OLS (Rho=0): 87.9401 Olasılık Değeri: 0.0000	
Testler	Test İstatistik Değeri
Moran I	0.8001 (0.0000)*
Geary GC	0.1644 (0.0000)*
Getis-Ords GO	-3.3850 (0.0000)*
LM Lag (Anselin)	64.2953 (0.0000)*
LM Lag (Robust)	0.0194 (0.8892)

*, ** ve *** sırasıyla %1, %5 ve %10 önem düzeyinde anlamlılıkları ifade etmektedir.

Ek 4: Mala Zarar Verme Suçunun SAR Modeli Sonuçları

Değişkenler	Katsayılar
rho	0.0925798 (6.09)*
işsizlik β_1	1.243036 (1.52)
okullaşma β_2	0.6844873 (1.40)
algöç β_3	0.0006399 (10.10)*
kbgsyih β_4	0.0001081 (0.23)
LR Test SAR vs. OLS (Rho=0): 37.0657 Olasılık Değeri: 0.0000	
Testler	Test İstatistik Değeri
Moran I	0.6691 (0.0000)*
Geary GC	0.2839 (0.0000)*
Getis-Ords GO	-2.8310 (0.0000)*
LM Lag (Anselin)	25.8275 (0.0000)*
LM Lag (Robust)	18.3719 (0.0000)*

*, ** ve *** sırasıyla %1, %5 ve %10 önem düzeyinde anlamlılıkları ifade etmektedir.